

Böckerna om Semlan och Gordon

Lärarhandledning av Nina Ådahl

Hej!

Jag som skrivit denna lärarhandledning heter Nina Ådahl och har jobbat som lärare i arton år på mellanstadiet. Jag undervisar i svenska och SO och oavsett om jag har en fyra, femma eller sexa så arbetar jag med skönlitterära böcker. Moni Nilssons böcker om Semlan och Gordon passar utmärkt för 12–14-åringar tycker jag. Hon har ett tydligt språk och är inte rädd för att ta upp ämnen som kan upplevas pinsamma eller svåra.

Jag har arbetat med böckerna om Tsatsiki och även *Så mycket kärlek kan inte dö* (2018) och det har fungerat bra, eleverna har älskat hennes böcker.

I denna lärarhandledning ägnar vi oss åt Moni Nilssons sex böcker om Semlan och Gordon. Upplägget i handledningen är tematiskt, och tanken är att det ska fungera oavsett vilken av böckerna ni valt att läsa i klassen.

Då sätter vi igång. Lycka till!

Böckerna om Semlan och Gordon:

Pappan med de stora skorna (2009)   *Sommar och hemliga härligheter* (2010)
Kärlek, kysar och rekord (2010)   *Svarta hål och brustna strängar* (2011)
Två steg fram och ett tillbaka (2012)   *Meningen med ett (mitt) liv* (2013)

Böckerna ges ut av bokförlaget Natur & Kultur.

Läs mer på nok.se/semlanochgordon

Om böckerna

I böckerna följer vi Semlan från det hon är tolv år och fyra månader till att hon är 13 år gammal. Semlan står med en fot i barndomen, och en i vuxenlivet. Böckerna är vardagsnära, med all den dramatik det innebär. Semlan är överlycklig ena dagen, och underlycklig nästa. Ena dagen tycker hon synd om sig själv som är skilsmässobarn, andra stunden älskar hon att ha en stor och härlig bonusfamilj som överöser henne med kärlek och julklappar. Ena dagen är det efterlängtad att kroppen utvecklas, andra dagar skäms hon för att allt måste synas på utsidan. Böckerna handlar om kärlek, vänskap och relationer. Gordon är Semlans killkompis och bästis. När de var mindre lekte de ”kärleksleken” ihop, sedan blev bägge två för gamla för den typen av lekar. Gordon finns alltid där, förutom kanske när han var ihop med Alice. Men när det gungar i både Semlans och Gordons liv, så har de ändå varandra. De kan både skratta och gråta ihop, och även kysas. Fast bara när de ska sätta kysrekord.

Våga välj böcker med sex, lust och relationer

Det är inte mycket sex i egentlig mening i böckerna om Semlan och Gordon, men Semlan funderar kring hur kroppen förändras och på vad de som är mer erfarna ägnar sig åt.

Skolverket trycker på att man skall lyfta sex- och samlevnadsfrågor i alla skolans ämnen för att ge ökade möjligheter för samtal och reflektion. De här böckerna lämpar sig att läsa från årskurs 6 och uppåt, parallellt med att man arbetar med naturkunskap, kroppen, sex och samlevnad. Det kan underlätta undervisningen att luta sig mot en skönlitterär bok som ger en väg till samtal om lust och gränser. Känns det obekvämt att prata om sig själv så kan det vara lättare att prata om karaktärerna i en bok, som kanske brottas med liknande funderingar som eleven själv gör.

Högläsning eller egen läsning? Jobba enskilt eller i grupp?

Böckerna om Semlan och Gordon passar bra både för högläsning och egen läsning, med hög igenkänning för många barn och ungdomar. Böckerna kan innehålla sådant som upplevs pinsamt, så gör en bedömning. Alla klasser och elever är olika. En del elever tycker om att diskutera i grupp, andra par-vis, och en del vill kanske skriva av sig på egen hand och inte dela. Det är bra att blanda uppgifterna och i denna lärarhandledning kommer upplägget på övningar variera.

Att arbeta tematiskt

I den här lärarhandledningen kommer vi att arbeta tematiskt, utifrån teman som återkommer i alla sex böcker.

Tips! Förklara skillnaden mellan tema, handling och motiv för eleverna. Låt dem själva identifiera ett eller flera teman i den bok de läst, eller ni läst tillsammans.

För lärarhandledningen har vi valt ut fem teman som presenteras med tillhörande förslag på övningar:

1. Kroppen
2. Pinsamheter
3. Skilsmässor
4. Kärlek
5. Meningen med livet

Vilken bok ska jag välja?

Det här är fem teman som återkommer i alla böcker, så du kan alltså arbeta med vilken som helst av böckerna.

Är det någon särskild bok jag skulle rekommendera? Om ni ska arbeta med kroppen i årskurs sex, så hade jag valt att arbeta med den första boken *Pappan med de stora skorna*, där beskrivs exempelvis Semlans funderingar kring att bröstet är olika stora, och när man blir för gammal för "kärleksleken" med sin bästis. Ska man arbeta med temat kärlek, pinsamheter eller skilsmässor så fungerar det att använda vilken som helst av böckerna. Meningen med livet är en stor fråga som Semlan brottas med i alla böckerna, men allra mest i den sista boken. Här kan man använda boken parallellt med att man läser religion/livsåskådning.

Om man väljer att inte arbeta med ett tydligt tema så kan lärarhandledningen ändå fungera som en idébank till bra diskussioner och övningar för eleverna.

1. Kroppen

I alla böckerna om Semlan och Gordon brottas de bägge med tankar om vad som är normalt. Är det normalt att det ena bröstet är större än det andra? När slutar man leka "kärleksleken"? En del vill visa för alla i duschen på gympan att de fått könshår, medan andra undviker duschen. En del inhandlar överlyckligt en första bh, medan andra gömmer sig i stora tröjor. I *Pappan med de stora skorna* (s. 101) säger Semlan att hon behöver något snyggt att sätta på sig till klassfesten och en bh. Behöver du det? frågar mamma. Semlan svarar lite stött: "Behöver och behöver. Det finns dom i klassen med mindre bröst än jag som har haft behå hur länge som helst". Semlans mamma förstår och de köper en bh. Den kliar som sjutton, men bröstet såg betydligt bröstigare ut. "Tänk om folk skulle glo på ens tankar lika mycket som på ens bröst", funderar Semlan.

Muntlig övning

EPA: Enskilt · Par · Alla

Låt eleverna fundera enskilt i några minuter om böckerna trovärdigt skildrar det som syns utanpå och det som känns inuti när man är ca 12–13 år gammal. Kan det vara olika beroende på kön eller könsidentitet? Känner de igen att man kanske kan vilja smälta in, vara som alla andra, eller kanske sticka ut och vara sin egen, synas? Finns det något rätt och fel? Kan de identifiera identiteter eller "fack", som exempelvis emo, skejtare, sportig? Behöver man ha en sådan identitet? Finns det för- och nackdelar?

Sätt ihop eleverna två och två, så får de delge varandra sina tankar, ca. 2–4 minuter.

Lyft nu upp samma frågor till hela klassen. Gör en tankekarta på tavlan och se om ni kan få fram något spännande för just er klass.

Skrivövning

Semlan gör ofta listor över allt möjligt i livet. Semlan säger att hon tror att hon skriver listor för att höra vad hon själv känner och tänker. Låt eleverna göra en lista med minst fem saker som de är nöjda med när det gäller dem själva. Det kan vara utseendet, egenskaper eller beteenden.

En sådan lista kan till exempel se ut såhär:

1. Mina fötter, de är lagom långa.
2. Mitt lockiga hår, jag är lycklig över mina lockar.
3. Att jag inte är snål, utan snarare generös, jag ger hellre bort än att få. Jag älskar att ge bort presenter, både på jul och vid födelsedagar. Jag kan tycka att de är jobbigt att få saker, för jag vet inte riktigt hur man skall tacka.
4. Mina ögon, jag är glad att jag har bruna ögon.
5. Glad, många beskriver mig som glad. Tänk vad tråkigt om vänner ofta beskrev mig som sur eller arg.

Om du har tid över och tror att det passar din klass så är det fint att sätta eleverna i par och be dem att på en lapp skriva ner tre egenskaper som kompiserna har och tre om sig själva (de kan välja från sin lista), sedan kan de jämföra med varandra. ”Stämmer” det man skrev om den andre? Kanske har man resonerat olika, eller lägger märke till olika saker?

2. Pinsamheter

Pinsamma föräldrar är kanske det värsta som finns i Semlan och Gordon-böckerna. Som när föräldrarna gör sig till för att imponera på kompisar eller partnern. Eller när en förälder bli kär och förställer sig; skrattar på något nytt sätt eller klär sig annorlunda. I boken *Sommar och hemliga härligheter* (s. 56) får vi läsa om när Semlan vaknar och går ner för trappan och ser sin mamma hängla i hallen med någon hon inte känner. Hon beskriver det som att magen drar ihop sig, som att hon ska få akut vinterkräksjuka.

Vänner kan också vara pinsamma, till exempel när de blir annorlunda bara för att det coola gänget kommer in genom dörren. Semlan kan ibland skämmas för Gordon, men Gordon bryr sig aldrig om vad andra tycker. En gång gick han omkring med kristallglas för ögonen utan att skämmas det minsta (men Semlan skämdes). Gordons pappa verkade också bry sig för han skrek (alla skriker i Gordons familj), ”Varför kan han inte spela fotboll och hängla med tjejer som normala killar gör?” (*Pappan med de stora skorna*, s. 55). Syskon kan också vara pinsamma, både småsyskon och äldre syskon.

Muntlig övning

Nu är det elevernas tur att vara pinsamma, och man får ljuga så mycket man vill!

Dela in eleverna i mindre grupper om tre till sex. Ge dem lappar där det står: förälder, syskon, kompis, granne, sig själv. Lägg lapparna upp och ner på och be dem vända på en lapp i tur och ordning och berätta om något pinsamt som har hänt med en person lappen gäller. När den första eleven har berättat färdigt sin berättelse är det kompisarnas tur att gissa om den är sann eller om hen hittade på allting. Lyft berättelser med klassen och diskutera. Vem vet, kanske var det inte så pinsamt? Eller så märker man att man i klassen tycker att olika saker är pinsamma.

3. Skilsmässor

I serien om Semlan och Gordon kan man läsa om Semlan erfarenheter av föräldrarnas skilsmässa. I första boken, *Pappan med de stora skorna* (s. 20), får vi veta att det var ett år sedan det hände. Semlan minns att det var en tisdag, och att föräldrarna berättade att de älskar barnen mest av allt i hela världen, men att de inte kan hålla ihop familjen. Semlan kommer ihåg hur både pappa och mamma såg ut i ansiktet. Mamma sa: ”Allt vi vill är att ni skall vara lyckliga” och pappa sa: ”Vi älskar er mest av allt i hela världen, men”. Semlan avskyr ordet *men*, det betyder ofta att det kommer en katastrof efteråt. Semlan kastade en kaffekopp på sin mamma och en blomkruka på pappa och skrek ”Jag tar livet av mig, ända tills ni ångrar er!”. Senare inser Semlan att mamma och pappa älskar henne och Bento fast de inte bor ihop (s. 37), och hon börjar göra listor med alla fördelar med att vara skilsmässobarn, som att man får mer vuxentid med en förälder i taget och oftare möter en gladare förälder, som har längtat efter en om man varit ifrån varandra en vecka (s. 91-92). Sen finns det dagar då hon avskyr att vara skilsmässobarn. De dagar som längtan blir för stor, eller de har glömt att berätta var man ska fira jul. ”Ibland kan man känna att föräldrar liksom tävlar i vem som älskar en mest”. Det värsta är när man skall välja någon, för då väljer man ju bort någon.

Muntligt samtal

Samtala med eleverna om skilsmässor. Vad tänker de på när de hör ordet *skilsmässa*? Känner de någon som har skiljt sig? Är det i den egna familjen, mor/farföräldrar, grannar eller kompisars föräldrar? Finns det bra och dåliga skilsmässor, och vad beror det då på? Kan det finnas för- och nackdelar med att bo på två ställen?

Väljer beroende på hur trygg gruppen är om man vill diskutera i helklass eller hellre i mindre grupper.

Att skriva enskilt

Skriv en egen text där följande ord skall vara med:

- Skiljas
- Lycklig
- Ledsen
- Lov
- Kompis

Eleverna kan skriva om egna erfarenheter, hitta på eller blanda från egna eller vänners berättelser, allt är tillåtet! Låt eleverna dela sina texter med varandra eller samla in dem och läs upp utan att avslöja vem som har skrivit vad. Lagom tid för skrivövningen är cirka 20 minuter.

4. Kärlek

Hur vet man att man är kär? Semlan säger att man inte flinar, utan man ler lyckligt! Det kan kännas inuti som ”kolsyra i magen”, ”en nyårsraket”, eller som att man ”snubblar på sig själv av all kärlek”, men hur kan man visa utåt hur man känner? Kan man både vara ihop och vara bästis med någon? Kan man vara kär i många? Hur vet man om man är ihop? Hur vet man när man skall göra slut om man inte ens är ihop?

Ja, det här är stora frågor för många elever i mellan- och högstadieåldern. En del kanske känner som Semlan, att allt var lättare när man var barn: man var på kalas, man frågade chans, man lekte ”sanning och konka”. Men plötsligt tar man ett steg in i vuxenvärlden och allt känns barnsligt.

I boken *Kärlek, kyssar och rekord* (s. 108) berättar Semlan för sin bästis Gordon att hon är ihop med Lino. Gordon blir rädd att Semlan bara ska vara med Lino nu.

- Är du galen? Du är min bästa vän. Lino är jag ju bara kär i. Är du kär i mig?
- Jag vet inte, svarar Gordon. Jag vet inte skillnad på kär och älska.
- Kär är nog mer som en lek, sa Semlan. Det hörs ju på namnet. Kär-lek.

Heartmaps: Gemensam övning

Heartmaps är en metod i kreativt skrivande som Georgia Heard beskriver i sin bok *Heartmaps* (Natur & Kultur, 2018).

Del 1: Måla ett stort hjärta på tavlan och fyll det med tårtbitar av din kärlek som lärare.

Försök att visa att kärlek kan se ut på olika sätt. Det finns inget rätt eller fel. Det kanske är kärlek till en partner, ett barn, en bästis, ett husdjur, mor/farföräldrar, barnbarn, dig själv, ett föremål eller en plats, med mera.

Del 2: Eleverna får nu ett eget tomt hjärta som de ska fylla med tårtbitar av sin kärlek. Några delar sitt hjärta i två delar, andra delar kanske sitt i 30 små tårtbitar, inget är rätt eller fel. Färglägg gärna i något man tycker är kärlekens färger.

Del 3: Sätt elever i mindre grupper om två till fyra och be dem jämföra sina hjärtan med dess likheter och olikheter. Diskutera sedan om de fick reda på något nytt om sina klasskamrater. Vad fanns mest i grupperna, likheter eller olikheter? Vad kan det bero på?

Heartmaps: Enskild uppgift

Del 4: Nu har eleven sitt eget hjärta framför sig och de ska få välja ut en av tårtbitarna och skriva en berättelse om varför hen kände eller beslutade att just den personen/djuret/saken fick en plats i hjärtat. Man kan välja vilken tårtbit som helst, det behöver inte vara den största. Lagom tid för denna skrivövning ca 30 minuter.

Del 5: Sätt gärna upp alla färgglada hjärtan på väggen. Det behöver inte stå något namn på hjärtat, om man vill vara lite hemlig med sin kärlek.

5. Meningen med livet

Det är en omöjlig fråga att svara på tycker nog de flesta. Meningen med livet för dig kan ju ändra sig hela tiden, då du och dina värderingar förändras. I *Meningen med ett (mitt) liv* (s. 184–185) skriver Semlan en sång:

*Meningen med livet
är en stämd gitarr
en sliten sjal från Indien
och min bästa vän
en lista som blir skriven
om inget särskilt alls
fotavtryck i sanden
från nån som dansat vals
Ett solo om en framtid
en blues om det som var
Meningen med livet
är just nu
där jag är
och du*

Innan Semlan skrev sin sång funderar hon på vad hon skall bli när hon blir stor; ”Förresten hur VET man att man ens kommer bli vuxen? Ärligt, man kan bli påkörd av en lastbil, få cancer, eller bli uppäten av en haj när som helst. Just hajar är kanske inte så vanliga i Sverige. Man vet aldrig vad som händer” (s.183). En del barn kanske tycker det är skönt att inte veta, medan det gör andra ängsliga och oroliga.

Muntlig övning

När vi diskuterar de stora frågorna i klassrummet är det viktigt att öppna för alla frågor och funderingar och klargöra att det inte finns några svar eller tankar som är rätt eller fel. Gör en gemensam lista på tavlan där alla bidrar med en sak som är meningen med livet. Om man har en trygg klass kan eleverna komma fram och skriva på tavlan eller så går det att skriva på en lapp (utan namn). För att hjälpa eleverna på traven kan man nämna punkter från Semlan; familjen, pojkvän, en lista, ett oskrivet blad, vänner, klättra högt upp i ett träd, sitta på ett staket tills man trillar ner, kärlek och att få vara frisk.

Prata om likheter och olikheter. Några kanske tänker på livet i sin helhet, medan andra tänker på just nu eller just idag. Någon kanske tycker att det inte finns någon mening med livet, låt då hen förklara sina tankar.

Skrivövning: Skriv en dikt

Låt alla ord stå kvar på tavlan och be eleverna skriva en dikt om meningen med livet. En dikt kan se ut hur som helst, den kan rimma, den kan läsas baklänges, den kan sjungas eller läsas som en rap-text. Man kan göra en personlig dikt eller en helt tagen ur fantasin. Det går att skriva själv eller ihop med en klasskamrat.

Några förslag på hur man kan arbeta vidare:

- Be eleverna måla en bild som hör ihop med deras dikt. Sätt eleverna i mindre grupper om tre till sex och låt dem försöka para ihop bild och dikt. Be dem sedan redovisa sina dikter och bilder för varandra
- Ge eleverna i läxa att träna på att läsa in sin dikt på ipad/dator/telefon. Spela upp en dikt på morgonen eller på sista lektionen, som "dagens dikt"
- Låt eleverna läsa upp sina dikter, kanske för en annan klass
- Gör en utställning med dikter och bilder i korridoren eller i biblioteket
- Gör ett arbete tillsammans med musiklärare och tonsätt dikterna.

Intervju med författaren

Hej Moni Nilsson!

Hur skulle du beskriva huvudpersonerna, Semlan och Gordon?

– De är lite av outsiders, men deras starka vänskap har gjort dem så trygga att de inte blir mobboffer och gör att de törs vara sig själva. Särskilt Gordon vet inte vad skämmas är. Semlan och Gordon står med ett ben i barndomslandet och ett ben på väg in i tonårslivet, med allt vad det innebär både kroppsligt och själsligt.

Ja, många funderingar blir det. Om meningen med livet, om kroppen, vänskap, kärlek och familj. Semlan funderar på när man är bästis, eller hur man vet att man är ihop. Får vi svar här i böckerna?

– Haha, det tror jag inte. Jag är inget relationsproffs. Men kanske kan en läsare känna sig lite tryggare att hens känslor och tankar är helt okej och kan känna sig lite mindre ensam i Semlan och Gordons sällskap? Jag hoppas det i alla fall.

Vem passar böckerna för tycker du?

– Alla som inte bara vill läsa deckare eller fantasy. De som vill skratta, få lite pirr i magen, älskar kärleksböcker och kanske de som tycker att tjocka böcker är alldeles för jobbiga. Semlan och Gordon-böckerna är lättlästa utan att vara enkla tror jag.

Det finns en frispråkighet i böckerna, här stöter vi på svärord och sexfunderingar.

Varför är det viktigt att skriva så för barn tycker du?

– I vår inte helt perfekta värld, som har misslyckats med att skydda våra barn från pornografi och när ett första samlag kan innebära att få smisk, som en flicka berättade för mig, ja, då tycker jag verkligen att barn har rätt till sina berättelser och känslor, och rätt till sin egen sexualitet. Samtidigt som vi vet hur utsatta barnen är, läste jag häromdagen på facebook om en mamma som bad om råd om hur hon skulle berätta för sin elvaåriga dotter hur barn blir till. 2021!? Jag är rätt säker på att dottern redan vet.

Men man vågar stoppa Semlan & Gordon-böcker i handen på en 12-åring?

– Ja, om du inte som lärare eller förälder är rädd för att höra fniss och gapskratt! Och med tur, ge läsaren en möjlighet att äntligen ställa den där frågan hen inte vågat ställa förut. Eller att läsaren slår igen boken och känner sig mindre ensam med sina tankar och känslor – det vore alldeles fantastiskt.

För mer information om Moni Nilsson och hennes böcker, besök hemsidan moni.se.